

**Katedra i Klinika Pediatrii, Endokrynologii i Diabetologii Dziecięcej
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
Górnośląskie Centrum Zdrowia Dziecka**

dr hab. n. med. Aneta Gawlik
ul. Medyków 16, 40-752 Katowice
tel.: 502 125 600; 32/ 2071654; Fax:32/ 2071653
e-mail: agawlik@mp.pl

Katowice, dn. 6 sierpnia 2015

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Edyty Kwilosz pt. „Analiza wybranych czynników ryzyka otyłości u dzieci w wieku szkolnym w regionie bieszczadzkim” wykonana na wniosek Dziekana Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego

Wstęp

W grupie wiekowej 7-18 lat, co piąte polskie dziecko ma nadmierną masę ciała. Nie dziwi, że problem otyłości postrzega się w kategoriach epidemii naszych czasów. Do najważniejszych przyczyn narastania nadwagi w grupie dzieci i młodzieży, poza nadmierną konsumpcją łatwo dostępnych i wysokokalorycznych produktów spożywczych, należy obniżenie aktywności fizycznej. Nadmierna masa ciała przekłada się na znacznie zwiększone ryzyko powikłań metabolicznych, chorób sercowo-naczyniowych, nowotworowych i zmian zwyrodnieniowych narządu ruchu. Powszechnie znany jest fakt, że nadmierna masa ciała może prowadzić do zaburzeń o charakterze psychologicznym i być przyczyną niskiej samooceny. To z kolei przekłada się na obniżenie jakości życia, a przede wszystkim gorsze funkcjonowanie w grupie rówieśniczej. Wysoki odsetek otyłości w populacji dziecięcej skłania do poszukiwania i identyfikacji czynników ryzyka jej wystąpienia.

W kontekście powyższych danych podjęta przez Doktorantkę próba analizy wybranych czynników ryzyka otyłości w populacji dziecięcej regionu bieszczadzkiego jest w pełni uzasadniona.

Informacje o recenzowanej Pracy Doktorskiej

Rozprawa doktorska liczy 146 stron, składa się z krótkiego *Wprowadzenia* i 9 rozdziałów o typowym układzie pracy naukowej.

Rozdział I *Teoretyczne podstawy pracy* został dla uporządkowania podzielony na cztery części, w których Autorka prezentuje dane z piśmiennictwa kolejno odnoszące się do definicji otyłości, metod oceny otyłości w populacji dzieci i młodzieży, biologicznych i środowiskowych czynników ryzyka otyłości, a następnie przytacza dane literaturowe dotyczące częstości występowania nadwagi i otyłości w populacji dziecięcej. Na podkreślenie zasługuje fakt, bardzo przystępnego prezentowania danych z piśmiennictwa oraz łatwego ich kojarzenia. Autorka sprawnie przechodzi do omówienia kolejnych zagadnień, ważnych w aspekcie podjętego tematu pracy doktorskiej.

W rozdziale II zatytułowanym *Metodologiczne Podstawy Pracy* Doktorantka prezentuje cztery cele do których należały:

1. Określenie częstości występowania otyłości u dzieci w wieku szkolnym w regionie bieszczadzkim
2. Zbadanie wpływu wybranych czynników biologicznych na występowanie otyłości w badanej populacji
3. Analiza wpływu wybranych czynników socjoekonomicznych na występowanie otyłości u dzieci szkolnych z regionu bieszczadzkiego
4. Dokonanie oceny sposobów spędzania czasu wolnego, aktywności fizycznej oraz wybranych nawyków żywieniowych na występowanie otyłości u dzieci szkolnych z regionu bieszczadzkiego

W dalszych podrozdziałach opisuje metodykę badania. Autorka scharakteryzowała grupę badaną oraz kryteria włączania/wyłączenia. Badanie uzyskało zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Warto podkreślić, że Recenzujący miał możliwość wglądu do autorskiego kwestionariusza części ankietowej badania; Autorka zamieszcza go jako załącznik w *Aneksie* rozprawy doktorskiej. W podrozdziale *Organizacja badań i dobór próby* odnosi się do ilości włączonych do badania dzieci, choć przydałaby się rycina jasno określająca skąd ostatecznie wynika liczba 1012 badanych.

W rozdziale III - *Wyniki badań* Doktorantka prezentuje w formie graficznej, tabelarycznej i opisowej uzyskane wyniki. Ma możliwość analizy danych bardzo dużej populacji, widać ogromną i systematyczną pracę. W analizie BMI odnosi się do dwóch rodzajów sitek centylowych: OLAF i IOTF (*International Obesity Task Force*). Według

siatek polskich kryteria nadwagi (>85 centyl) spełniało 10,4% badanych dzieci regionu bieszczadzkiego, natomiast kryteria otyłości 7,5%. Wyniki przy zastosowaniu siatek IOTF wskazywały, że nadwagę ma 12,8%, a 6,5% było otyłych. W analizie odnoszącej się bezpośrednio do wartości BMI warto byłoby porównać BMI wyrażone w wartościach z-score oraz spróbować porównać rozkład BMI badanej grupy do rozkładu siatek OLAF i IOTF. Autorka w kolejnych punktach analizy odnosi się do dalszych celów pracy. Wyniki podane są w sposób przystępny. W odniesieniu do czynników biologicznych ocenia i potwierdza bardzo istotny wpływ otyłości rodziców oraz niskiej masy urodzeniowej (<2500g) na ryzyko nadwagi i otyłości w badanej populacji, choć nie potwierdza znanego z literatury wpływu długości karmienia piersią. Rodzi się pytanie z czego może to wynikać? Z analizowanych czynników socjoekonomicznych jedynie zamieszkanie w mieście wpływało na zwiększone ryzyko otyłości dzieci regionu bieszczadzkiego. Nie jest zaskoczeniem, że złe nawyki żywieniowe (konsumpcja dużej ilości słodczy) i bierny styl życia są jedną z głównych przyczyn otyłości. Analiza ilości posiłków słabo odzwierciedla rzeczywistą ilość zjedzonego pokarmu i jego kaloryczności. Trochę trudniej wytłumaczyć dlaczego zjedzenie ostatniego posiłku 4-5 godzin przed snem miałooby wpływać na zwiększone ryzyko wyższego wskaźnika masy ciała (?). Brakuje odniesienia w ankiecie do istotnej kwestii ilości/częstości spożywanych słodkich napojów.

Rozdział *Dyskusja* jest dowodem dojrzałości naukowej. Autorka konfrontuje swoje wyniki z odpowiednio dobranymi danymi literaturowymi, umiejętnie porusza się w piśmiennictwie polskim i światowym. Nie ma tu zdań niepotrzebnych.

Uzyskane wyniki pozwoliły Doktorantce bardzo trafnie sformułować *Wnioski* odpowiadające na wcześniej cytowane cele. Kolejne rozdziały to *Streszczenie* (w języku polskim i angielskim), *Piśmiennictwo* (imponująca ilość 273 pozycji, dobrze dobranych i w większości bardzo aktualnych), *Aneks z załącznikami*, *Spis tabel, wykresów i rycin*.

Z obowiązku recenzenta pozwolę sobie zwrócić uwagę na kilka drobnych uchybień w pracy:

1. Brak wykazu skrótów używanych w pracy; zdarza się, że Doktorantka używa skrótu po raz pierwszy w tekście nie podając jego rozwinięcia
2. W rozdziale I:

- a. w punkcie odnoszącym się do czynników ryzyka otyłości opisywanych w literaturze warto odnieść się również do zagadnienia wpływu *endocrine disraptors*
 - b. w punkcie *Pomiar grubości fałdu skórno-tłuszczowego* – brak cytowania
 - c. w punkcie *Wskaźnik Cola* (str 17) – błąd we wzorze
 - d. str 31: „wysoki status....zmniejsza szanse otyłości u dzieci” lepiej brzmi „zmniejsza ryzyko”
3. W podrozdziale *Charakterystyka badanej grupy* - skąd wynika wartość $p < 0,001$ na wykresie 3 (str 50)?
 4. Rozdział *Wyniki*: brak odniesienia się do punktu 38 i 39 Ankiety – analiza postrzegania sylwetki
 5. Dość liczne, ale drobne błędy literowe

Wniosek końcowy

Pani Edyta Kwilosz postawiła sobie cele, które zrealizowała przez rzetelną analizę i trafną interpretację wyników uzyskanych od imponującej grupy 1012 dzieci regionu bieszczadzkiego.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska Pani Edyty Kwilosz pt. „Analiza wybranych czynników ryzyka otyłości u dzieci w wieku szkolnym w regionie bieszczadzkim” spełnia wszystkie warunki stawiane pracom na stopień doktora nauk o zdrowiu zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie Pani Edyty Kwilosz do dalszych etapów obrony pracy doktorskiej.

Dr hab. n. med. Aneta Gawlik

Katowice, 6/08/2015